

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการวิจัย เชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ๒) เปรียบเทียบ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยงและนักเรียน จำนวน ๖๔๗ คน แบ่งเป็นพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารและครูพี่เลี้ยง จำนวน ๒๕๕ รูป/คน นักเรียน จำนวน ๓๙๒ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ (f) ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความเห็น ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยงและนักเรียน โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-text) และวิเคราะห์ความเห็นของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูพี่เลี้ยงและนักเรียนตามปัจจัยพื้นฐานโดยใช้วิธีการของเซเฟเฟ และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ปรากฏผลดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและนักเรียน มีผลการวิเคราะห์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูพี่เลี้ยง

๑) สถานภาพ พบว่า ส่วนมากเป็นพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา จำนวน ๒๔๔ รูป รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๐ คน และครูพี่เลี้ยง จำนวน ๕ คน ตามลำดับ

๒) เพศ พบว่า ส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน ๒๕๑ คน เพศหญิง จำนวน ๘ คน

๓) อายุ พบว่า ส่วนมากมีอายุ ๒๐ – ๒๕ ปี จำนวน ๑๑๖ คน รองลงมาคือ อายุ ๓๐–๓๕ ปี จำนวน ๗๗ คน อายุ ๔๐ – ๔๕ ปี จำนวน ๒๖ คน อายุ ๕๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๕ คน และอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๑๕ คน ตามลำดับ

๔) ระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

- แผนกธรรม พบว่า ส่วนมากเป็นนักเรียนชั้นเอก จำนวน ๒๐๓ คน รองลงมา คือ นักเรียนชั้นโท จำนวน ๒๕ คน ไม่มี จำนวน ๒๓ คน และนักเรียนชั้นตรี จำนวน ๘ คน ตามลำดับ

- แผนกบาลี พบว่า ส่วนมากไม่มีระดับการศึกษาในแผนกบาลี จำนวน ๑๔๐ คน รองลงมาคือ ป.ธ.๖ ขึ้นไป จำนวน ๓๕ คน ป.ธ.๓ จำนวน ๒๘ คน ป.ธ.๑-๒ จำนวน ๒๖ คน ป.ธ.๔ จำนวน ๑๕ คน และ ป.ธ.๕ จำนวน ๑๕ คน ตามลำดับ

- แผนกสามัญ พบว่า ส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๑๗ คน รองลงมาคือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๘๖ คน ปริญญาโท จำนวน ๔๕ คน และปริญญาเอก จำนวน ๑ คน ตามลำดับ

๕) สถานศึกษาที่สังกัด พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยง สังกัดโรงเรียนละ ๓ คน ได้แก่ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก โรงเรียนวัดอินทาราม โรงเรียนวัดราชโอรส

๒. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

๑) เพศ พบว่า ส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน ๒๕๖ คน เพศหญิง จำนวน ๑๓๒ คน

๒) อายุ พบว่า ส่วนมากเป็นนักเรียนอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๒๑ คน รองลงมา คือ นักเรียนอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี จำนวน ๑๖๗ คน

๓) ระดับการศึกษา พบว่า ส่วนมากเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๘๓ คน รองลงมาคือมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๗๗ คน มัธยมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๗๔ คน มัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๖๐ คน มัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๔๗ คน มัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๔๗ คน ตามลำดับ

๔) สถานศึกษาที่สังกัด พบว่า ส่วนมากนักเรียนสังกัดโรงเรียนสวนกุหลาบ จำนวน ๑๑๕ คน รองลงมาคือ โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก จำนวน ๕๓ คน โรงเรียนวัดราชโอรส จำนวน ๘๐ คน โรงเรียนวัดอินทาราม จำนวน ๕๔ คน และ โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย จำนวน ๔๒ คน ตามลำดับ

๕.๑.๒ ข้อมูลความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูพี่เลี้ยง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24, S.D=0.32$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านภูมิธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38, S.D=0.68$) รองลงมาคือ ด้านภูมิฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31, S.D=0.31$) และด้านภูมิรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96, S.D=0.35$) และเมื่อจำแนกรายด้าน พิจารณาเป็นรายข้อ มีดังนี้

ด้านภูมิรู้ พบว่า พระสอนศีลธรรม มีการสอดแทรกข้อคิดคติธรรมเตือนสติให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความสุข , แสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ , มีความรอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม, พัฒนาสื่อให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยอยู่เสมอ, สามารถอธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย , สามารถใช้สื่อการสอนได้สอดคล้องกับเนื้อหา , สามารถประยุกต์ใช้สื่อที่มีอยู่รอบตัวมาเป็นสื่อในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม, มีการทดสอบและวัดประมวลความรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง, สามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เป็นสื่อการสอนได้อย่างเหมาะสม, ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความสามารถตามความถนัด , มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่สอน ได้อย่างถูกต้องเรียบร้อย และสามารถสร้างสื่อการสอนได้ด้วยตัวท่านเอง อยู่ในระดับมากตามลำดับต่ำสุด คือ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษามีความสามารถ พิเศษ เช่น นักพูด สื่อสารภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านภูมิธรรม พบว่า ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ที่สุด รองลงมาคือ รักและเมตตานักเรียนเหมือนลูกหลาน มีความยุติธรรม , รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น , วางตนได้เหมาะสมกับสมณะสาธูป , ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี , มีความรับผิดชอบ, มีความกระตือรือร้นในการทำงาน , พุดจาไพเราะอ่อนหวาน , มีความขยันหมั่นเพียร, ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาชีวิตแก่ศิษย์ได้ , มีการพัฒนาตนเองในการทำงานและ สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามเวลาและมีการประเมินตนเองในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ด้านภูมิฐาน พบว่า พระสอนศีลธรรม แต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับสมณเพศ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ พระสอนศีลธรรม มีความสุภาพ อ่อนโยน, สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข , ไม่แสวงหาประโยชน์ สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ, ถ่ายทอดวิชาความรู้โดยไม่ปิดป้องและปิดบัง, รักษาความสามัคคี ระหว่างครูและช่วยเหลือกันในพื้นที่การทำงาน , ปฏิบัติตามระเบียบ และแบบธรรมเนียมอันดีงามของสถานศึกษา,ช่วยเหลือ

ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน , มีการควบคุมและใช้อารมณ์ได้อย่างเหมาะสม , มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก , ความเป็นมิตร อ่อนโยนใจตลอดเวลา , มีความสัมพันธ์อันดีกับคนรอบข้าง , ความเป็นกันเองไม่ถือตัว , มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ และพูดคุยสนุกสนานตกลง ขบขันเบิกบาน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

๕.๑.๓ ข้อมูลความคิดเห็นของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24, S.D=0.33$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านภูมิธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35, S.D=0.36$) รองลงมาคือ ด้านภูมิฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31, S.D=0.34$) และด้าน ภูมิรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05, S.D=0.51$) และเมื่อจำแนกรายด้าน พิจารณา เป็นรายชื่อ มีดังนี้

ด้านภูมิรู้ พบว่า พระสอนศีลธรรมมีการสอดแทรกข้อคิดคติธรรมเตือนสติให้แก่ นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ จัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนมีความสุข, มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี, มีความรอบรู้ทั้งทางโลกและทาง ธรรม, สามารถอธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย , สามารถประยุกต์ใช้สื่อที่มีอยู่รอบตัวมาเป็นสื่อใน การเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม, สามารถใช้สื่อการสอนได้สอดคล้องกับเนื้อหา,แสวงหาความรู้ ใหม่ๆ อยู่เสมอ , พัฒนาสื่อให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยอยู่เสมอ ,ส่งเสริมให้นักเรียนแสดง ความสามารถตามความถนัด , สามารถสร้างสื่อการสอนได้ด้วยตัวท่านเอง ,สามารถนำเทคโนโลยี สมัยใหม่มาใช้เป็นสื่อการสอนได้อย่างเหมาะสม , มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาที่ สอนได้อย่างถูกต้องเรียบร้อย ,มีความสามารถพิเศษ เช่น นักพูดสื่อสารภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น และมีการทดสอบและวัดประมวลผลความรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง อยู่ ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านภูมิธรรม พบว่า ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความยุติธรรม , ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี , มีความ รับผิดชอบ, วางตนได้เหมาะสมกับสมณะสาธูป, มีความขยันหมั่นเพียร, รักและเมตตากับนักเรียนเหมือน ลูกหลาน, พูดจาไพเราะอ่อนหวาน,ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาชีวิตแก่ศิษย์ ได้,สามารถทำงานให้ สำเร็จลุล่วงตามเวลา ,มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ,มีการพัฒนาตนเองในการทำงาน ,รับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น และมีการประเมินตนเองในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านภูมิฐาน พบว่า พระสอนศีลธรรม แต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมกับสมณ พศ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีความสุภาพ อ่อนโยน , มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก , มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ , มีการควบคุมและใช้อารมณ์ได้อย่างเหมาะสม , ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน , พระสอนศีลธรรมสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข , มีความสัมพันธ์อันดีกับคนรอบข้าง , ไม่แสวงหาประโยชน์ สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ , พุดคุยสนุกสนานตลกขบขันเบิกบาน , ถ่ายทอดวิชาความรู้โดยไม่บิดเบือนและปิดบัง , รักษาความสามัคคีระหว่างครูและช่วยเหลือกันในหน้าที่การงาน , ความเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใสตลอดเวลา , ปฏิบัติตามระเบียบและแบบธรรมเนียมอันดีงามของสถานศึกษา และมีความเป็นกันเองไม่ถือตัว อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

๕.๑.๔ เปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยแบ่งการเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ออกเป็น ๒ ประเภท ดังต่อไปนี้

๑. จำแนกตามข้อมูลทั่วไป ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูพี่เลี้ยง ดังนี้

๑) **สถานภาพ** พบว่า พระสอนศีลธรรม ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยงที่มีสถานภาพต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒) **เพศ** พบว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยงที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓) **อายุ** พบว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยงที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔) ระดับการศึกษา

- **แผนกธรรม** พบว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยงที่มีระดับการศึกษาแผนกธรรมต่างกัน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

- **แผนกบาลี** พบว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยงที่มีระดับการศึกษาแผนกบาลีต่างกัน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

- **แผนกสามัญ** พบว่า พระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยงที่มีระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒. จำแนกตามข้อมูลทั่วไป ของนักเรียน

๑) **เพศ** พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน ทั้ง ๓ ด้าน โดยเพศหญิงมีระดับความเห็นด้วยที่สูงกว่าเพศชายทั้ง ๓ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒) **อายุ** พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันทั้ง ๓ ด้าน โดยนักเรียนที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี มีระดับความคิดเห็นที่สูงกว่านักเรียนที่มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ในด้านภูมิรู้ ส่วนนักเรียนที่มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นที่สูงกว่านักเรียนอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ในด้านภูมิธรรมและด้านภูมิฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓) **ระดับการศึกษา** พบว่า นักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นด้าน

โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย มีความเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านภูมิธรรม ต่ำกว่า นักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก ,นักเรียนโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย มีความเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านภูมิธรรม ต่ำกว่า นักเรียนโรงเรียนวัดอินทาราม และนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก มีความเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านภูมิธรรม สูงกว่า นักเรียนโรงเรียนวัดราชโอรส

(๓) ด้านภูมิฐาน มีความแตกต่างกัน จำนวน ๓ กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มีความเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านภูมิฐาน ต่ำกว่า นักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก ,นักเรียนโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย มีความเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านภูมิฐาน ต่ำกว่า นักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก และนักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก มีความเห็นต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านภูมิฐาน สูงกว่า นักเรียนโรงเรียนมัธยมวัดราชโอรส

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นที่น่าสนใจ ที่จะนำมาอภิปรายผลเพื่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๑. **ด้านภูมิรู้** จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยง อยู่ในระดับมาก ตามความคิดเห็นของนักเรียนก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ที่เป็นอันอาจเป็นเพราะว่า พระสอนศีลธรรม ในสถาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและนักเรียน รู้และเข้าใจหลักการ วิธีการในการอบรมสั่งสอน เป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับ **จินตนา จรียนนท์** ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อพระสงฆ์ผู้ สอนวิชาพระพุทธศาสนา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยม ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความคิดเห็นด้านบุคลิกภาพของครูพระสงฆ์ เนื้อหาวิชา เทคนิคการสอน อยู่ในระดับมากเหมือนกันทั้งหมด

๒. **ด้านภูมิธรรม** จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยง อยู่ในระดับมาก ตามความคิดเห็นของนักเรียนก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสอนศีลธรรม ในสถาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและนักเรียน ตระหนักถึงความสำคัญด้านคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวบุคคล โดยเฉพาะพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เป็นยิ่งกว่าครูปกติทั่วไป ภูมิธรรม ที่มีอยู่ในตัวท่าน ทำให้เกิดความน่าศรัทธาเลื่อมใสแก่ลูกศิษย์และคนทั่วไป สอดคล้องกับ **ธัญญารักษ์ สมบูรณ์** ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูที่ดีตามความคิดเห็นของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญ เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดี ด้านคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุดรองลงมาได้แก่ด้านวิชาชีพและด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ

๓. **ด้านภูมิฐาน** จากผลการวิจัยที่พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยง อยู่ในระดับมาก ตามความคิดเห็นของนักเรียนก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสอนศีลธรรม ในสถาน เป็นผู้อยู่สมณะเพศ คือเพศของผู้สงบ บุคลิกภาพที่แสดงออกมาจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างหรือทำรายศรัทธาได้โดยง่าย ฉะนั้น คุณลักษณะด้านภูมิฐานนี้ จะช่วยสร้างเสริม บุคลิกภาพของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ให้เป็นผู้นำศรัทธาเลื่อมใส แก่ผู้พบเห็น สอดคล้องกับ **จตุรงค์ ศรีทอง** ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะของครู

ช่วงอุตสาหกรรมที่พึ่งประสงค์ ตามทัศนะของนักศึกษสถาบันราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในคุณลักษณะ 3 ด้าน พบว่า ด้านบุคลิกภาพ ต้องการครูที่กระทำในสิ่งที่ ดีมีเหตุผล มีการจัด ฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ การแต่งกายและการวางตัวที่ดีให้กับครู และยังสอดคล้องกับ **ไชยา เบญจวรรณ** ที่ได้ศึกษา คุณลักษณะของครูแนะแนวตามความคาดหวังของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนพระหฤทัย จังหวัดเชียงใหม่ ได้แบ่งคุณลักษณะของ ครูแนะแนวตาม ความคาดหวังออกเป็น ๗ ด้าน พบว่า ด้านแรกคือ ด้านบุคลิกลักษณะ ครูแนะแนวมีความสุขภาพ อ่อนโยน กระตือรือร้น มีความมั่นคงทางอารมณ์

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา กรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางใน การพัฒนาพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา และ เพื่อประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเป็นเชิงนโยบาย

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังต่อไปนี้

๑) มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง คือ มหาจุฬาฯ ลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหา มงกุฎมหาวิทยาลัย ควรเน้นคุณลักษณะที่สำคัญและจัดหลักสูตรการเรียนรู้ให้นิสิตมีคุณลักษณะ ทั้ง ๓ ด้าน คือ ภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิฐาน ให้เข้มข้นมากขึ้น

๒) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้รับผิดชอบโครงการพระสอน ศีลธรรมในสถานศึกษา ควรมีวิธีการคัดเลือกหรือประเมินพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ว่ามี คุณสมบัติตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์หรือไม่

๓) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้รับผิดชอบโครงการพระสอน ศีลธรรมในสถานศึกษา ควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มศักยภาพของพระสอนศีลธรรมให้มีคุณลักษณะ ตามที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง

๔) โครงการพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ควรมีการนิเทศติดตามพระ สอนศีลธรรมในสถานศึกษาทุกรูป มิใช่เฉพาะที่เป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยสงฆ์เท่านั้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะของการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจ เพื่อประโยชน์ในการทำ การวิจัยให้สมบูรณ์ในโอกาสต่อไป ดังนี้

๑) ควรทำการวิจัยโดยกำหนดขอบเขตการศึกษาในส่วนของประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง ให้ครอบคลุมหรือเป็นตัวแทนของพระสอนศีลธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยง และนักเรียนได้ทั้งหมด

๒) ควรทำการวิจัยเชิงป ระเมินพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาว่าปฏิบัติตาม คุณลักษณะที่ควรจะเป็นหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปรับปรุงและพัฒนาพระสอนศีลธรรม ในสถานศึกษาให้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไป

๓) ควรทำการวิจัยศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อพัฒนาพระสอนศีลธรรมใน สถานศึกษาให้เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์